

ПРИНЦИПИ ПОЗИЦІЙНОЇ АПЛІКАТУРИ У ГРІ НА ЛІВІЙ КЛАВІАТУРІ БАЯНА

УДК 786.8 : 7.071.2

Ященко І. А. Принципи позиційної аплікатури у грі на лівій клавіатурі баяна. Сьогодні в баянному виконавстві відбувається постійний процес вдосконалення виконавської технології. Він охоплює всі художньо-технологічні аспекти, зокрема аплікатуру. Важливим питанням є впровадження прогресивної позиційної аплікатури в процес гри на лівій клавіатурі баяна. Поки метод раціональної ігрової аплікатурної моделі на баяні в науково-методичній літературі не отримав істотного дослідження. Постановка питання в основному носило епізодичний характер.

Основною метою дослідження є осмислення принципів позиційної аплікатури як для правої, так і для лівої руки при грі на трьох клавіатурах баяна, що надає певні психофізіологічні переваги в процесі вивчення музичних творів, оскільки результативність підтверджується формуванням високої стабільності під час музичного виступу. Проблема виявлення раціональних принципів позиційної аплікатури лівої руки має важливе значення у виконавсько-викладацькому середовищі, що сприятиме підвищенню рівня професіоналізму баяністів.

Ключові слова: аплікатура, позиційність, баяніст, клавіатура, ліва рука, виконавська діяльність.

Ященко И. А. Принципы позиционной аппликации при игре на левой клавиатуре баяна. Сегодня в баянном исполнительстве происходит постоянный процесс совершенствования исполнительской технологии. Он охватывает все художественно-технологические аспекты, в частности аппликатуру. Важным вопросом является внедрение прогрессивной позиционной аппликации в процесс игры на левой клавиатуре баяна. Пока метод рациональной игровой аппликатурной модели на баяне в научно-методической литературе не получил существенного исследования. Постановка вопроса в основном носило эпизодический характер.

Основной целью исследования является осмысление принципов позиционной аппликации как для правой, так и для левой руки при игре на трех клавиатурах баяна, что дает определенные психофизиологические преимущества в процессе изучения музыкальных произведений, т. е. результативность подтверждается формированием высокой стабильности во время музыкального выступления. Проблема выявления рациональных принципов позиционной аппликации левой руки имеет важное значение в исполнительско-преподавательской среде, что будет способствовать повышению уровня профессионализма баянистов.

Ключевые слова: апплиатура, позиционность, клавиатура, левая рука, баянист, исполнительская деятельность.

Yashchenko I. The principles of positional fingering when you play on the left keyboard accordion. In recent years there has been increased interest in the evolutionary changes in performing activities on the accordion, which cover all artistic and technological aspects, in particular fingering discipline. Since about 1960th the problem of search of the rational fingering, precisely the question of systematic teaching of playing the button accordion by five fingers, is widely discussed in the pedagogical environment. As a result, scientifically-methodical works appear concerning the perfections of the existent fingering thought. In existing today educational literature, which raised the issue of work his left hand, including the issue of choosing the fingerings, the authors propose a so-called fingering templates that are fixed on the basis of guidance material (scales, arpeggios, double notes and chords) and based on the principles of use thumb only the first row of the land, or even try to avoid his involvement.

The objectives of this study to determine the progressivity positional fingering when you play on the left keyboard button accordion, in particular the position of the thumb of the left hand in the formulation. Setting left hand on button accordion elected manuals fingering the traditional principle involves the use of four fingers in the game with the exception of the thumb.

Requirements of modern life for staging aspect of the hand and fingers button accordionist rise to the use of fives fingerings, based on the principles position like the keyboard on the right and the left. Use the thumb on the board elected manuals in the practice of modern accordionist is not episodic, on the contrary - it is a full and active member of the game play, though with limited range. So, when setting the hands left the keyboard all the greater the need for skills development free functioning of the thumb during the game, as its wide use (occasional use in the finished system, the systematic use in elective, not only in the first row, but in some cases second) significantly expands the range of technical possibilities of the artist, contributes to a better tactile orientation minimizes abrupt situation and so on.

So far this method was been in the scientific and methodological literature has not received significant coverage while is rational fingering a model for multi-row button accordion playing Consideration of this issue was of mostly sporadic and not considered as a whole.

The results of the research support the idea that a rational approach to the choice of position fingerings for the right and left hand when playing on three keyboards button accordion give absolute certain physiological and psychological benefits in the process of learning music, as evidenced by the formation of highly stable during a musical performance. Important in mastering the principles of rational selection fingerings are mastering this technique the first steps learning to play a musical instrument. Unfortunately, the music schools fingering discipline within sustainable primary teaching methods of playing the accordion has a long and constant tradition that involves the use of traditional fingering system (first finger on the stamp, the rest on the keyboard). Imposing traditional setting arm, teacher provoke the student while holding the instrument so-called "misleading point" support in the neck. Pupil reflex keeps stamp tool thumb, causing muscle stiffness and restricts freedom of movement along the gaming machine keyboards. Later, the student loses a hand in setting the restructuring, which leads to feelings of insecurity muscle and causes negative psychological burden. Under these conditions occurs inhibition of physiological features accordionist playing device and limiting use fingering rational principles. Basic requirements for rational selection fingerings for the left hand, despite her some functional features are identical to the principles of selection fingerings for the right hand, that use the principles and rules position game are the main indicators of expediency in identifying optimal fingering decisions, namely the use of all fingers in the game is a natural button accordionist commonplace in contemporary performance; work on developing finger dexterity should be equally systematically for all fingers, because it provides the formation of such skills as the ease and freedom of movement; equilibrated support all fingers, even distribution of load among all muscular fingers during the game; develop endurance with the active participation of all the fingers in the game; smooth motion when moving from position to position; nominalist clarity and range of motion of the fingers in the game, which gives advantages in speed and psychological confidence and stability during the game. The adaptation to multi accordionist button accordion keyboard has several aspects: rational staging game apparatus; motor load distribution in terms of the vertical location of the instrument; awareness design features keyboard instrument; accordionist hand contact with the playing surface of the tool; understanding fingering-typing patterns. Universal is the rational formulation gaming machine on the keyboard, which has the following characteristics: natural location on the keyboard for finger position fingering basis and depending on the executable musical material. Using all fingers in the game is a natural button accordionist commonplace in today's performance.

The presented results are essential in the use of teachers and performers who will help raise the level of professionalism in the performing arts button accordionist. As in the current development

of art commonplace level of mastery is growing, it is a natural development and improvement of new methods of mastering and understanding of musical texture of the work, including through multi-positional method. Exploring nature fingering multi-positional method and its introduction in the process of learning games to optimize and accelerate this process and accordionist performing work in general with the least energy and time costs. **Keywords:** disposition fingers, position, the keyboard, the left hand, the button accordionist player, performing activity.

Постановка проблеми. Постійне вдосконалення виконавської майстерності, збагачення репертуару, практика гри на сучасних концертних інструментах з трьома мануалами спонукали баяністів до пошуку більш прогресивних виконавських прийомів і технологій системного вдосконалення баянної методики, зокрема вдосконалення аплікатурної дисципліни та зумовили впровадження в практику баяністів-виконавців позиційно-багаторядного методу позиційної аплікатурної системи.

Приблизно з 1960-х років проблемі раціоналізації аплікатури в баянному виконавстві починають приділяти увагу, і вона поступово виділяється в окремий аспект баянної методики. Як наслідок з'являються науково-теоретичні та методичні роботи, присвячені розробці саме цього питання.

У наявній на сьогодні навчально-методичній літературі, у якій порушено проблему роботи лівої руки, зокрема питання вибору аплікатури, автори пропонують так звані аплікатурні шаблони, що закріплюються на основі інструктивного матеріалу (гами, арпеджіо, подвійні ноти й акорди) та спираються на принципи використання великого пальця тільки на першому ряду від краю, або взагалі намагаються уникати його залучення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема раціонального знаходження аплікатурної моделі у грі на лівій клавіатурі багаторядного баяну в науково-методичній літературі до сьогодні не отримали окремого й ґрунтовного висвітлення. Розгляд цього питання головним чином носить епізодичний характер або викладається у вигляді загальної інформації. Деякі питання технології ігрової діяльності на лівій клавіатурі баяніста в науково-методичній літературі торкалися такі автори, як В. Беляков, О. Гайсін, В. Галактионов, М. Давидов, І. Пуриц, В. Самітов [1; 3; 4; 5; 9; 11]. Питання оптимізації аплікатурних принципів для правої руки досліджували О. Дмитрієв, О. Осокін, В. Полетаєв, М. Різоль, Ю. Ястребов [6; 8; 10; 12].

Мета дослідження. Опанування методичними принципами раціонального підбору аплікатури на баяні є важливим та ефективним чинником розвитку виконавської майстерності баяніста в процесі відтворення музичного матеріалу, отже, має відбуватися вмотивовано й свідомо за умови роботи позиційно-багаторядного методу баянної аплікатури та його принципів. Отже, дослідження покликано визначити перспективність позиційної гри на лівій клавіатурі баяна та виявити основні

вимоги підбору раціональної аплікатури лівої руки за принципом позиційності позиційно-багаторядного методу гри.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Важливою проблемою в процесі підготовки виконавців-інструменталістів є формування ігрової рухової техніки. Якісне відображення художнього образу втілюється, насамперед, через усвідомлені ігрові рухи. Раціональність та економічність ігрових рухів є запорукою успішної професійної й упевненої гри.

Адаптація ігрового апарату баяніста до конструктивних особливостей багаторядних баянних клавіатур дає змогу стверджувати, що цей процес є складним, багатокомпонентним явищем, особливо для лівої руки, оскільки гра на лівій клавіатурі передбачає біфункціональні виконавські дії. Постанова лівої руки на виборному мануалі баяна за традиційним аплікатурним принципом пов'язана з використанням чотирьох пальців у грі з виключенням великого пальця.

Сучасні вимоги до постановочного аспекту кисті та пальців баяніста викликають потребу використання п'ятипальцевої аплікатури, побудованої за принципами позиційності, як у правій клавіатурі, так і в лівій. Використання великого пальця на ігровому полі виборного мануалу в практиці сучасного баяніста вже не є епізодичним, навпаки — він повноправний та активний учасник ігрового процесу, хоча й з декілька обмеженим радіусом дії.

Основними постановочними принципами правої й лівої рук є визначення положення кисті та пальців на клавіатурах баяна. Тому при постановці руки на лівій клавіатурі все більшою є необхідність розвитку навичок вільного функціонування великого пальця під час гри, оскільки широке його застосування (епізодичне використання в умовах готової системи, систематичне застосування на виборній, не лише на першому ряді, а й у деяких випадках на другому й на третьому) значно розширює спектр технічних можливостей виконавця, сприяє кращій тактильній орієнтації, мінімізує стрибкоподібні ситуації тощо.

Великий (перший) палець абсолютно незалежний від решти пальців, тому що не зв'язаний з ними загальними м'язами. Великий палець має комплекс м'язів, які забезпечують йому повну свободу та активну незалежність рухів, що й визначає його виконавські можливості для баяністів. Комплекс м'язів великого пальця складається: «з короткого відвідного м'яза, короткого згинача, протиставного та привідного м'язів. Отже, великий палець має власний м'язовий апарат, який створює можливість значної його рухливості: два згиначі, два розгиначі, два відвідні м'язи, один привідний та один протиставний» [2: 189].

Завдяки окремо діючим сильним м'язам великий палець є силовою опорою виконавського

апарату баяніста за умови рухових дій уздовж вертикальної площини клавіатур. Особливості м'язового складника великого (першого) пальця, які визначають ізолюваність рухів, можуть витримувати значні фізичні навантаження й рухатися за всіма напрямками. Як стверджують фізіологи, «зап'ястково-п'ястковий суглоб першого пальця забезпечує велику кількість рухів першого пальця та, зокрема, допускає протиставлення його решті пальців» [там само: 135].

Тренуванню м'язів великого пальця треба приділяти достатньо уваги, як і решті пальців. Зовнішньою ознакою розвиненості першого пальця баяніста під час гри є його закруглений та зібраний вигляд на клавіатурі.

Отже, за фізіологічними показниками, беззаперечним є факт рівноправної участі великого пальця в рухово-ігровій діяльності баяніста на клавіатурах багаторядних інструментів.

Використання великого пальця в грі на лівій клавіатурі баяна, зокрема на виборному мануалі вимагає залучення великого пальця до гри не лише по першому ряду, а й по другому ряду від краю грифа, а інколи, якщо це дозволяє ігрова ситуація, і по третьому: в одноголосній фактурі, акордовій, змішаній та ін. (рис. 1, 2).

З метою вдалого функціонування великого пальця лівої руки в грі на виборній клавіатурі баяна виконавець повинен постійно розвивати й удосконалювати еластичні можливості м'язів великого пальця, зокрема його дистальної (нігтьової) фаланги, за допомогою гри гам, подвійних нот, арпеджіо та вправ на гнучкість, спритність і лабільність рухів.

Успішна адаптація ігрового апарату баяніста до будови багаторядної правої та лівої клавіатур неможлива без вироблення навичок досконалого вільного орієнтування. Вільному орієнтуванню на клавіатурах інструмента сприяє усвідомлення напрямку клавіатурних векторів, топографічних схем та малюнків музично-фактурного матеріалу, що відбувається в процесі мислення.

Процес орієнтування баяніста на багаторядному інструменті, на відміну від інших клавішних інструментів, має свою специфіку, що зумовлено механіко-конструктивною організацією баяна.

Діаметри кнопок баяна правої та лівої клавіатур дещо різняться. На правій клавіатурі діаметр становить 13–15 мм, на лівій — 7–8 мм. Мензура між кнопками відповідно 18 мм та 14 мм, що дозволяє баяністові охоплювати пальцями доволі широкий ігровий діапазон. Така технологічна особливість стає в нагоді під час оволодіння великим спектром музичного репертуару від оригінальних зразків до творів світової музичної класики.

Разом з такою перевагою, невеличкий розмір клавіш та їх тісне розташування ставить перед баяністом проблему мінімізації амплітуди ігрових дій. У процесі планування організації рухів слід ураховувати не лише діаметр кнопок,

опір пружини та мінімальність амплітуди рухів, а також і фізіологічні особливості ігрового апарату виконавця. Оскільки рухи мають бути дрібними, іноді просто філігранними, то виникає непросте завдання фіксації й запам'ятовування рухових відчуттів [3].

Конструкція сучасного концертного баяна має три ігрові площини: дві хроматичні (права і ліва вибірні) та готова, сконструйована за кварто-квінтовым принципом з терцієвим співвідношенням рядів та набором готових акордів. Зручності в процесі уявлення клавіатурного малюнка двох мелодійних клавіатур надає однорідність інтервальних співвідношень: вертикаль — мала терція, горизонталь — мала секунда, діагональ зовнішня — мала секунда (хроматизм), діагональ внутрішня — велика секунда. Будова мелодійних мануалів (правий та лівий виборний) існує в дзеркальному відображенні.

Особливо важливим у психологічному процесі уявлення й відтворення клавіатурного малюнка фактурних елементів музичного твору є перевага звукового (слухового) складника над руховим, оскільки руховий компонент ігрової діяльності без слухового контролю реалізується обмежено. Ефективності виконавської діяльності баяніста сприяє внутрішнє уявлення ігрових дій від початку до кінцевого результату, що під час гри може підлягати коригуванню. Слухово-м'язові уявлення клавіатурно-аплікатурного малюнка допомагають баяністові в процесі формування логічності та лабільності музичних рухів, що є запорукою вдосконалення технічного боку виконавської майстерності. Як стверджує О. Гайсін: «Графічні уявлення, як і дотиково-рухові відчуття, повинні спиратися на чітке передбачення звукового результату, що є кінцевою метою будь-якого ігрового руху при орієнтуванні на лівій виборній клавіатурі» [3: 85].

Процес раціонального підбору аплікатури на лівій клавіатурі баяна відрізняється від аналогічного на правій, що пов'язано насамперед з біфункціональністю лівої руки, відсутністю зорового контакту, а також з технологічним обмеженням використання великого пальця на мануалах лівої клавіатури. Незважаючи на ці відмінності, основні вимоги до раціонального підбору аплікатури залишаються тотожними з правилами підбору аплікатури для правої руки, тобто використання основних принципів позиційності є головним показником доцільності у виявленні найбільш прогресивних аплікатурних рішень. Тому, важливим для оптимізації та пошуку раціональної аплікатури на лівій клавіатурі, зокрема на виборному мануалі, є залучення першого (великого) пальця до гри.

У процесі вироблення навички підбору раціональної аплікатури у свідомості баяніста формується так званий руховий динамічний стереотип [11], тобто відбувається закріплення (автоматизація) відповідних форм рухів

пальців у різних типах фактури за визначеними аплікатурними формулами. Тому початковий етап вибору аплікатури, який є цілеспрямованою дією, виключає випадковість і необґрунтованість. Якщо відбувається процес психофізіологічного закріплення аплікатури, яка не відповідає основним принципам раціональності, то в подальшому цей чинник, перешкоджаючи аплікатурно-позиційному мисленню та доцільності природних рухів, стає на заваді успішному виконанню в концертних умовах.

Для підтвердження оптимальності вибору того чи того аплікатурного рішення необхідно практично перевірити його в різних ігрових варіантах: гра пасажу в різних напрямках, метод комплексного охоплення частин пасажу в співзвуччя (педалізовані арпеджато), програвання пасажу в різних темпах тощо. Такий різнобічний спосіб перевірки аплікатури в широких пасажах допомагає виявити окремі недоліки обраних аплікатурних варіантів та своєчасно їх усунути.

Отже, обираючи раціональну аплікатуру для лівої руки на баяні, виконавець повинен пам'ятати про усунення деяких характерних помилок (особливо це стосується виконавців, які переходять з традиційної аплікатурного методу до позиційно-багаторядного), як-от: недосконале знання структурної організації рядів виборної клавіатури баяна; мислення трирядністю (аплікатурно-структурні комбінації в умовах трьох рядів); часті підкладання та перекладання пальців, що є характерним для традиційно-непослідовного принципу аплікатури; невідповідність принципу природного розташування кисті на клавіатурі, при якому довгі пальці грають на дальніх рядах, короткі на ближніх; невиправдані раптові зміни аплікатурного варіанта під час гри вже після знайденого та опанованого оптимального рішення; виявлення й реалізація раціональної аплікатури в музичному матеріалі має фрагментарний, а не системний характер; вибір аплікатурного варіанта не фіксують у музичному тексті.

З моменту остаточного визначення аплікатурного рішення слід чітко дотримуватися встановленої аплікатурної схеми, оскільки процес багаторазового повторення музичного матеріалу контролює сфера м'язової пам'яті, що доводить ігрові рухи до автоматизму. Автоматизація рухових навичок значно полегшує музично-ігрову діяльність, зменшує активізацію свідомого контролю за виконавським процесом та сприяє економному розподілу енергоресурсів баяніста. Завдяки автоматизації рухів пальців процес музичного мислення баяніста під час гри концентрує увагу на художньому аспекті виконання твору.

Виявляючи раціональну аплікатуру в різних типах фактурних побудов (одноголосні послідовності, арпеджовані пасажі, пальцеві репетиції, подвійні ноти, акордові сполучення, стрибки, поліфонічний виклад), необхідно виконувати такі загальні вимоги: неухильно до-

тримуватися основних аплікатурних принципів позиційно-багаторядного методу; зберігати єдиний принцип (аплікатурний стиль) у тотожних звукових будовах; утримувати незмінне положення кисті на клавіатурі під час виконання позиційного блоку; контролювати мінімальність амплітуди рухів пальців у позиції та під час її зміни; дотримуватися рівноцінного залучення всіх пальців у гру; завчасно передбачувати аплікатурні зміни у звукових послідовностях; тримати рівноцінний контакт усіх пальців з клавіатурою; позиційні блоки змінювати за принципами «стрибкового руху», перекладання та підкладання пальців.

Важливим під час гри баяніста на лівій клавіатурі, зокрема на виборному мануалі, є вироблення навички перекладати та підкладати пальці в умовах позиційних переміщень. Підкладання та перекладання в позиціях відбувається переважно через перший палець. Під час позиційних переміщень кисть повинна бути закругленою, зібраною та вільно рухатися вздовж клавіатури. За допомогою перекладання пальців відбувається висхідний рух, підкладання – низхідний.

Розвиток навичок гри позиційною аплікатурою на лівому мануалі, як і набуття інших виконавських умінь, відбувається в процесі навчання за єдиним принципом — від простого до складного, а саме — від опанування спочатку простих елементів та позиційних блоків до вибудовування складних аплікатурних комбінацій змішаного типу. Тому доцільним під час засвоєння навичку раціонального підбору аплікатури є тренування за комплексом готових аплікатурних формул інструктивного матеріалу (гами, арпеджіо, послідовності подвійних нот тощо).

Процес надбання навички раціонального підбору аплікатури відбувається за такою схемою: аналіз музичного матеріалу → усвідомлення фактурних особливостей твору → винайдення та фіксація аплікатурних варіантів → апробація → виявлення й закріплення найбільш раціонального аплікатурного варіанта → автоматизація.

Важливим у засвоєнні принципів раціонального підбору аплікатури є опанування цією методикою з перших кроків навчання гри на музичному інструменті. На жаль, у музичних школах аплікатурна дисципліна в межах сталої початкової методики викладання гри на баяні має давні та незмінні традиції, що передбачає використання традиційної аплікатурної системи (перший палець за грифом, решта на клавіатурі).

Нав'язуючи традиційну постановку руки, викладач провокує виникнення в учня під час тримання інструмента так званої псевдоточки опори в гриф. Учень рефлекторно тримає гриф інструмента великим пальцем, що викликає скутість м'язів та обмежує свободу переміщення ігрового апарату вздовж клавіатур. Згодом учень утрачає час на перебудову постановки руки, що

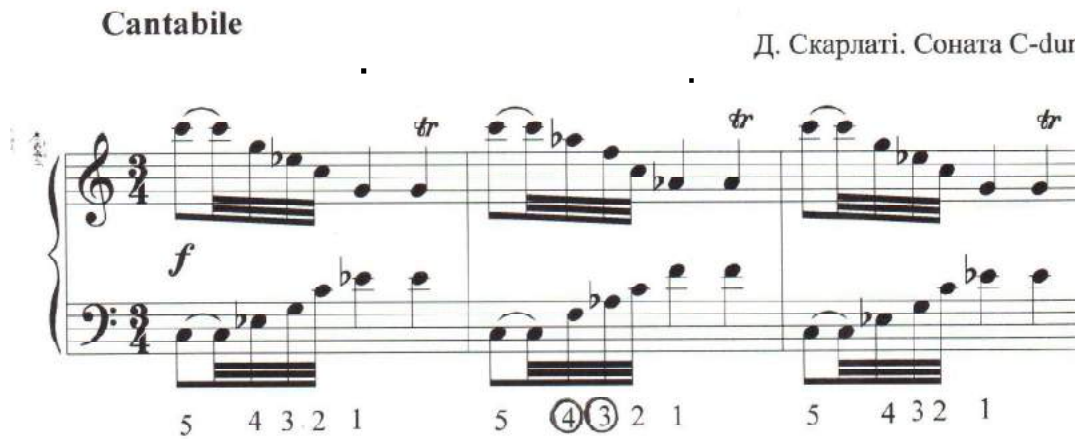

Рис. 1. Використання позиційної аплікатури на виборному мануалі баяна (одноголосна фактура)

В. Рунчак. Сюїта № 1 Портрети композиторів (ч. 4)

Рис. 2. Використання позиційної аплікатури на виборному мануалі баяна (акордова фактура)

призводить до невпевненості м'язових відчуттів та викликає негативне психологічне навантаження. За таких умов відбувається як гальмування розвитку психофізіологічних можливостей ігрового апарату баяніста, так і обмеження користування раціональними аплікатурними принципами.

Отже, прагнення до грамотного підбору аплікатури, заснованого виключно на позиційних принципах, обов'язково має бути закладено ще в дитячій музичній школі з метою запобігання неправильного розвитку виконавської техніки майбутнього баяніста. Перед педагогом постає важливе завдання – навчити учня мислити, працювати цілеспрямовано на перспективу бачення інтерпретації твору. З цього приводу доречно згадати слова відомого баяніста О. Дмитрієва: «Набуття аплікатурної дисципліни має бути предметом постійної планомірної роботи на всіх етапах навчання, особливо в початковий період» [6: 18].

Рухова діяльність баяніста на лівій клавіатурі баяна відбувається успішно лише за наявності кількох специфічних чинників, а саме: розбіжність звуковисотної організації трьох клавіатурних систем баяна (права клавіатура

з послідовно-хроматичним розташуванням звукоряду — високі тони знаходяться внизу ігрового поля, низькі — у верхній частині; виборна (хроматична) клавіатура — дзеркально-перевернуте відображення правої; басово-акордова клавіатура — розташування звуків-клавіш за кварто-квінтовым колом з терцієвим співвідношенням вертикальних рядів басу за системою готових акордів) вимагають від баяніста під час виконавської діяльності більшої концентрації психофізичних чинників (уявлення, відчуттів, уваги, мислення, пам'яті та ін.); часткове обмеження зорового контролю за правою клавіатурою та повна його відсутність над лівою клавіатурою спонукає баяніста в процесі гри більше зосереджуватися на музично-слухових, рухово-дотикових уявленнях та соматичних відчуттях ігрового поля інструмента.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, основними вимогами до раціонального підбору аплікатури для лівої руки, незважаючи на її деякі функціональні особливості, є тотожними принципам підбору аплікатури для правої руки, тобто використання засад і правил позиційності гри є головними показниками доцільності у виявленні оптимальних

аплікатурних рішень, а саме: використання всіх пальців у процесі гри баяніста є закономірним у сучасному баянному виконавстві; робота над розвитком пальцевої вправності має відбуватися однаково систематично для всіх пальців, оскільки саме це забезпечує формування таких навичок, як легкість та свобода рухів; урівноважена опора всіх пальців, рівномірний розподіл м'язового навантаження між усіма пальцями під час гри; вироблення витривалості при активній участі усіх пальців у процесі гри; плавність рухів при переході з позиції в позицію; чіткість та номінальність амплітуди рухів пальців у грі, що надає переваги у швидкості, а також психологічної впевненості та стабільності під час гри.

Сутність дії принципів позиційності позиційно-багаторядного методу як найбільш прогресивного виду сучасної баянної аплікатурної дисципліни полягає у виборі доцільно виправданої та художньо обгрунтованої аплікатури, що завжди взаємопов'язано з цілісністю природних ігрових рухів та художньо виправданим, раціональним та логічним мисленням баяніста в музично-ігрових умовах.

Література:

1. Беляков В. *Аплікатура готово-выборного баяна : метод. пособие* / В. Беляков, Г. Стативкин. — М. : Сов. композитор, 1978. — 86 с.
2. Гайворонский И. В. *Анатомия и физиология человека : учеб. для студентов сред. проф. учеб. заведений* / И. В. Гайворонский, Г. И. Ничемпорок, А. И. Гайворонский. — [2-е изд., стер.]. — М. : Академия, 2006. — 496 с.
3. Гайсин А. *О совершенствовании навыков ориентирования на левой клавиатуре* / А. Гайсин // Музыкальная педагогика и исполнительство на русских народных инструментах : сб. тр. — Вып. 74 / Гос. муз.-пед. ин-т им. Гнесиных ; отв. ред. М. И. Имханицкий. — М., 1984. — С. 77–85.
4. Галактионов В. *Особенности двигательной ориентации на клавиатурах при исполнении современных сочинений на баяне: сб. тр.* / В. Галактионов. — М. : Изд-во ГМПИ им. Гнесиных., 1987. — Вып. 95. — С. 75–104.
5. Давидов М. А. *Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста) : підруч. для вищ. та серед. муз. навч. закл.* / Микола Андрійович Давидов. — К. : Муз. України, 2004. — 290 с.
6. Дмитриев А. И. *Позиционная аплікатура на баяне* / Александр Иванович Дмитриев. — СПб. : Союз художников, 1998. — 22 с.
7. Осокин А. В. *Пособие для исполнителей на баяне с пятирядной правой клавиатурой* / А. В. Осокин. — М. : Сов. композитор, 1962. — 51 с.
8. Поletaев А. И. *Пятипальцевая аплікатура на баяне* / Анатолий Иванович Поletaев. — М. : Сов. композитор, 1962. — 27 с.
9. Пуриц Й. Г. *Гра на баяні : метод. ст.* / Йосип Григорович Пуриц ; перекл. з рос. О. В. Постумент. — Т. : Навчальна книга — Богдан, 2007. — 232 с.
10. Ризоль Н. *Принципы применения пятипальцевой аплікатуры на баяне : моногр.* / Николай Иванович Ризоль. — М. : Сов. композитор, 1977. — 297 с.
11. Самітов В. З. *Техніка переміщення рук на клавіатурі баяна : наук.-метод. розробка* / Віктор Захарович Самітов. — К. : ППК ПК, 1998. — 32 с.
12. Ястребов Ю. Г. *Современные принципы баянной аплікатуры : автореф. дис. ... на соиск. учен. степ. канд. искусствоведения : 17.00.02. «Музыкальное искусство»* / Ястребов Ю. Г. — Л., 1976. — 19 с.

Рецензент статті: Сташевський А. Я.,
доктор мистецтвознавства, професор,
зав. кафедри музичного мистецтва,
Луганський національний університет ім. Т. Шевченка